

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Bohuslava Hnízдила a soudkyň JUDr. Milady Tomkové a JUDr. Brigity Chrástilové v právní věci **žalobkyně: J. U.**, proti **žalované: Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 5 Ca 91/2003 - 33 ze dne 6. 10. 2004,

takto:

- I.** Kasační stížnost **se zamítá.**
- II.** Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

Rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení (dále jen „stěžovatelka“) ze dne 16. 12. 2002, č. j. X, byla zamítnuta žádost žalobkyně o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 až 1945, v platném znění (dále jen „zákon č. 261/2001 Sb.“). V odůvodnění stěžovatelka s odkazem na § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb. konstatovala, že nárok dle citovaného zákona vzniká pouze občanovi, který prokáže, že se ukrýval z rasových nebo náboženských důvodů. Pobyt žalobkyně v sociálně charitativních a lékařských zařízeních nepovažovala stěžovatelka za ukrývání, neboť se jednalo o instituce právně i fakticky fungující pod správou německých okupačních orgánů a byla v nich umístěna pod vlastním jménem. Dále stěžovatelka argumentovala tím, že i kdyby pobyt žalobkyně

v daných ústavech bylo možno považovat za ukrývání (např. kdyby v nich byla umístěna pod smyšleným jménem), není dána žádná okolnost, z níž by bylo lze usuzovat, že šlo o umístění z rasových nebo náboženských důvodů, tedy proto, že jinak by jí hrozila perzekuce. O takovou perzekuci by se dle názoru stěžovatelky jednalo v případech, kdy jediným důvodem k perzekuci byla samotná příslušnost určité osoby k určité rase nebo náboženství. Stěžovatelka však měla za to, že do uvedených zařízení byla žalobkyně umístěna proto, že oba rodiče byli zatčeni a uvězněni v koncentračních táborech (matka pro odbojovou činnost, otec zřejmě z jiných důvodů) a nebyl nikdo, kdo by se o žalobkyni mohl postarat.

Proti tomuto rozhodnutí stěžovatelky podala žalobkyně opravný prostředek ze dne 23. 2. 2003 označený jako odvolání, který doplnila přípisem ze dne 12. 3. 2003, jakož i přípisem ze dne 12. 9. 2003 označeným jako žaloba. Obsah příslušných písemností je pro přehlednost zrekapitulován níže.

Městský soud v Praze (dále jen „městský soud“) zrušil v záhlaví označené rozhodnutí stěžovatelky pro jeho nezákonnost, protože o věci rozhodla bez toho, že by zjistila přesně a úplně skutečný stav věci, a věc jí vrátil k dalšímu řízení. Z hlediska důvodnosti uplatněné žádosti o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle výše citovaného ustanovení zákona posuzoval, zda je možné pobyt žalobkyně v sociálních zařízeních hodnotit jako ukrývání z rasových důvodů. Judikoval, že k interpretaci pojmu ukrývání lze přistoupit na podkladě skutkových zjištění, která vezmou do úvahy mimořádnou situaci, jež v době okupace na území protektorátu Čechy a Morava panovala a zároveň zváží všechny okolnosti daného případu. Z tohoto pohledu považoval konstatování stěžovatelky o tom, že žalobkyně byla do shora uvedených institucí umístěna proto, že oba rodiče byli zatčeni a uvězněni v koncentračních táborech a nebyl nikdo, kdo by se o ni postaral, za strohé a nedostatečné. Obdobně se vyjádřil i o dalším tvrzení stěžovatelky, podle kterého by pobyt žalobkyně v daných zařízeních nebylo možno považovat za ukrývání, i kdyby tam byla umístěna pod smyšleným jménem, neboť tu nebyla žádná okolnost, z níž by bylo možno usuzovat, že by jí hrozila persekuce z rasových nebo náboženských důvodů. Připomenul, že tento závěr stěžovatelka učinila, aniž by zpochybnila tvrzení žalobkyně, že je po matce i babičce židovského původu. Soud byl toho názoru, že otázku rasové persekuce žalobkyně je nutno hodnotit v historických souvislostech válečných let. V tomto kontextu totiž nelze vyloučit závěr, že na umístění a následný pobyt žalobkyně v sociálních zařízeních, které byly pod správou německých okupačních vojsk, bude moci být nahlíženo jako na ukrývání z rasových důvodů, zejména bude-li zjištěno, že žalobkyni, která je po matce židovského původu, hrozila deportace do koncentračního tábora. Pro objasnění této skutkové okolnosti stěžovatelce uložil, aby učinila dotaz na Federaci židovských obcí, neboť tato organizace může ze svých dostupných materiálů poskytnout nejvíce poznatků o deportaci židovských dětí z území protektorátu Čechy a Morava do koncentračních táborů během druhé světové války.

Proti rozsudku městského soudu podala stěžovatelka kasační stížnost, v níž uplatnila důvody podle § 103 odst. 1 písm. a) a d) zákona č. 150/2002, soudní řád správní, v platném znění (dále jen „s. ř. s.“). Nesouhlasí se závěry městského soudu ohledně nedostatečně zjištěných okolností týkajících se ukrývání žalobkyně. Podle jejího názoru osoba, která byla opakovaně umístěna pod vlastním jménem do zařízení spravovaného německými okupačními orgány, nebyla ukrývána, a je pak již irrelevantní zjišťovat, zda žalobkyni s ohledem na její původ hrozila deportace do koncentračního tábora, zejména pokud rasová deportace nebyla prokázána ani v případě matky účastnice řízení. Za situace, kdy nebylo v případě žalobkyně prokázáno ukrývání, jeví se jí jako nadbytečné prokazovat, zda jí hrozil transport do koncentračního tábora z rasových důvodů. Svá tvrzení podpořila i tím, že předsedkyně

organizace H. Ch. vystupovala v řízení před soudem jako obecný zmocněnec žalobkyně, a proto by takový důkaz, za předpokladu jeho existence, již předložila, a rovněž tím, že by na podkladu obecných poznatků Federaci židovských obcí týkajících se rasově motivovaných deportací dětí do koncentračních táborů nemohla rozhodnout kladně.

Stěžovatelka má za to, že veškerá skutková zjištění týkající se osudu žalobkyně jsou k dispozici. Židovského původu byla její babička z matčiny strany, samotná žalobkyně (a s největší pravděpodobností ani její matka) však podle názoru stěžovatelky „za žida“ ve smyslu práva platného na území Protektorátu Čechy a Morava (např. 6 nařízení říšského protektora RP 14/39, I nařízení protektorátní vlády č. 85/1942 Sb.) považována nebyla. Její matka byla zatčena a do koncentračního tábora deportována pro svou předchozí aktivní odbojovou činnost, nikoli z rasových důvodů. Její otec podle archivních dokumentů požádal v září 1941 o německé státní občanství a dobrovolně se přihlásil k Wehrmachtu; v jeho případě důvody zatčení a deportace do koncentračního tábora neměly původ dokonce v žádné ze skutečností uvedených v § 2 odst. I bodě 5 zákona č. 255/1946 Sb., tedy ani v rasových důvodech. Do sirotčince na H. byla žalobkyně a její starší bratr umístěni pod vlastními jmény až po zatčení obou rodičů, nikoli tedy „preventivně“, s cílem zamezit jejich deportaci, ať již jakkoli motivované, do koncentračního tábora spolu s rodiči. Bratr byl posléze, v souvislosti s přeměnou sirotčince na kasárna, dán na práci k německému sedlákovu, žalobkyně pak vzhledem k nízkému věku byla poté ještě dvakrát (vždy rovněž pod vlastním jménem) přemístěna do dalších sociálních zařízení. Stěžovatelka tak vycházela z předpokladu, že podstatou soudního přezkumu může být pouze posouzení právní otázky, zda pobyt v sociálních zařízeních pod správou německých okupačních orgánů pod vlastním jménem (v obecné rovině) naplňuje pojmové znaky „ukrývání“. Sama zastává názor, že nikoli. Teprve v případě, že by bylo možno odpovědět na tuto otázku kladně, mělo by význam posuzovat, případně doplňovat zjištění týkající se konkrétních okolností a důvodů umístění žalobkyně do těchto zařízení. Městský soud v Praze však k výše uvedené právní otázce právní názor nezaujal. Její zodpovězení podmínil jednak potřebou hodnotit věc v historických souvislostech válečných let, jednak zjištěním, zda žalobkyni, která je po matce židovského původu, hrozila deportace do koncentračního tábora, a v této souvislosti stěžovatelce uložil učinit dotaz u Federace židovských obcí s odůvodněním, že tato organizace může ze svých dostupných materiálů poskytnout nejvíce poznatků o deportaci židovských dětí z území protektorátu.

Stěžovatelka uvedla, že je jí z dosavadní rozhodovací praxe známo, že Federace židovských obcí disponuje celou řadou poznatků týkajících se problematiky deportace židovských dětí, a to jak v obecné rovině, tak i pokud jde o konkrétní osoby. Má však důvodné pochybnosti o tom, že by měla také k tomuto konkrétnímu případu poznatky nebo snad dokonce důkazy prokazující, že žalobkyni skutečně hrozil transport do koncentračního tábora z rasových důvodů. Pokud by totiž takové důkazy či poznatky existovaly, předpokládá, že by byly jí již dávno předloženy, zejména pokud předsedkyně organizace „H. Ch.“, organizace přidružené k Federaci židovských obcí vystupovala v řízení před soudem jako obecný zmocněnec žalobkyně a ve věci se angažuje od počátku správního řízení. Stěžovatelka se domnívá, že v dalším řízení se žádné konkrétní důkazy či zjištění k osobě účastnice řízení nepodaří opatřit. Rovněž polemizuje se skutečností, že by v dalším řízení mohla o nároku žalobkyně rozhodnout kladně jen na podkladě obecných poznatků Federace židovských obcí týkajících se rasově motivovaných deportací dětí do koncentračních táborů, zejména jestliže rasové důvody deportace nebyly prokázány ani v případě matky účastnice řízení. Podle stěžovatelky § 1 odst. 3 zákona č. 261/2004 Sb. zahrnuje do okruhu oprávněných osob všechny osoby, které se z rasových důvodů ukrývaly, a nerozlišuje, do jaké

míry deportace těmto osobám skutečně reálně hrozila. Stěžovatelka uvádí, že lze těžko osobám, jejichž některý (a to i nikoli bezprostřední) předek byl židovského původu, upírat oprávněnost obav o svůj osud a s odstupem času jejich případné ukrývání označit za ukrývání z rasových důvodů neopodstatněné. Důkaz, který má stěžovatelka podle soudu provést, tj. zda žalobkyni s ohledem na její původ hrozila deportace do koncentračního tábora, není dle mínění stěžovatelky z hlediska nároku relevantní. Relevantní je právě otázka, zda se může jednat o ukrývání v případě osoby, která byla pod vlastním jménem umístěna do zařízení spravovaného německými okupačními orgány, a to dokonce opakovaně. Jak je patrné z výše uvedeného, stěžovatelka zastává stanovisko, že nikoli. Stěžovatelka má za to, že v obecné rovině je ukrývání opatřením, jehož smyslem je zabránit tomu, aby určitou osobu postihl z důvodu jejího jednání, chování, smýšlení či existence jiného atributu pro ni nepříznivý následek. Ukrývání pojmově předpokládá utajování totožnosti či místa pobytu dotyčné osoby, případně obojího. Pobyt žalobkyně v uvedených zařízeních žádné z těchto kritérií nesplňuje. To platí nejen objektivně (tj. bez ohledu na jakékoli další hledisko), ale právě především ve vztahu ke konkrétním historickým souvislostem válečných let. Žalobkyně i její bratr byli do sirotčince umístěni v době po zatčení rodičů, a to pod vlastními jmény, ona byla poté (opět pod vlastním jménem) ještě dvakrát přemístěna do dalších zařízení a její bratr přidělen na práci k německému sedlákoví. Příslušným orgánům tedy byly známy jak totožnost, tak i pobyt obou dětí po celou dobu následující po zatčení jejich rodičů.

Dle mínění stěžovatelky městský soud z uvedených skutkových zjištění nejenže nevyvodil odpovídající závěry, ale nevypořádal se ani s právní otázkou, co je třeba rozumět pod pojmem „ukrývání“, a v důsledku toho nezaujal k projednávané věci ani konzistentní stanovisko. Vzhledem k tomu stěžovatelka navrhuje, aby Nejvyšší správní soud shora označené rozhodnutí soudu zrušil.

Žalobkyně se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

Nejvyšší správní soud nejprve přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného rozsudku (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), a je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatelka byla účastníkem řízení, z něhož napadený rozsudek vzešel (§ 102 s. ř. s.), a jedná za ni osoba s vysokoškolským právním vzděláním, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Stěžovatelka výslovně namítá kasační důvod podle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s., a kasační stížnost je přípustná.

Ze správního spisu Nejvyšší správní soud shledal následující: Žalobkyně uplatnila dne 26. 9. 2001 u stěžovatelky nárok na peněžní částku jako osoba ukrývaná z rasových nebo náboženských důvodů ve smyslu § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb., a to za období od 6. 6. 1943 do 5. 5. 1945. Předložila osvědčení podle § 8 zákona č. 255/1946 Sb., o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 255/1946 Sb.“), ze kterého je zřejmé, že je účastník národního boje za osvobození jako československý politický vězeň, pro dobu od 6. 6. 1943 do 5. 5. 1945. K žádosti připojila dopis, ve kterém uvedla, že v polovině roku 1943 rodiče zatklo gestapo a ona spolu s bratrem byla ukryta v sirotčinci na H.. Po přeměně sirotčince na kasárna byla umístěna do ústavu hluchoněmých v P. Z potvrzení O. n. v Ř. u P. ze dne 20. 4. 1998 vyplývá, že zde žalobkyně byla vedena jako pacientka plicního preventoria v době od 16. 3. 1945 do 12. 8. 1945. V prohlášení B. K. (ověřená kopie ze dne 2. 9. 2002), přítelkyně matky žalobkyně, se uvádí, že žalobkyně byla od doby zatčení své matky v polovině roku 1943 ukryta v sirotčinci na H.,

později před jeho zrušením předána do ústavu hluchoněmých na S. a odtud pak v březnu z bezpečnostních a zdravotních důvodů do plicního zařízení O. v Ř. u P. Dle spisového materiálu byla matka žalobkyně zatčena a uvězněna v koncentračním táboře pro svou aktivní odbojovou činnost v obraně národa. U otce žalobkyně bylo zjištěno, že byl sice vězněn v koncentračním táboře a také tam zemřel, avšak statusu československého politického vězně nenabyl vzhledem k existenci tzv. zákonných překážek (v roce 1941 žádal o německé státní občanství a přihlásil se k přijetí do německých ozbrojených sil). Osvědčení o tom, že žalobkyně byla v době od 6. 6. 1943 do 5. 5. 1945 československým politickým vězněm, jí bylo vydáno jako výraz skutečnosti, že v uvedené době byli oba její rodiče vězněni a ona byla umístěna do sociálního zařízení, tedy násilně odloučena od rodičů a odkázána na pomoc cizích lidí.

Při ústním jednání před městským soudem žalobkyně kromě jiného uvedla, že pokud Němci nehledali dítě na konkrétní udání, nebylo pravděpodobné, že by v tak velkém počtu až 600 dětí nacházejících se v sirotčinci na H. bylo objeveno jedno konkrétní dítě. Zopakovala, že její matka byla prokazatelně politickým vězněm a že byla původem židovka. Z tohoto důvodu hrozil také jí transport do koncentračního tábora. Byly tedy dány hned dva důvody pro její ukrývání. V přípisu ze dne 12. 9. 2003 dále uvedla, že v ústavech byla vedena pod svým dívčím jménem „S.“, neboť nebylo původem židovské.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v souladu s ustanovením § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. vázán rozsahem a důvody, které stěžovatelka uplatnila ve své kasační stížnosti. Neshledal přitom vady podle ustanovení § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti. Z obsahu kasační stížnosti vyplynulo, že stěžovatelka namítá kasační důvod dle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.

Kasační stížnost není důvodná.

Ve smyslu § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. lze kasační stížnost podat z důvodů tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Nesprávné posouzení právní otázky může přitom spočívat v aplikaci nesprávného ustanovení právního předpisu na daný skutkový stav nebo sice v aplikaci správného ustanovení právního předpisu, avšak nesprávně interpretovaného.

Zákon č. 261/2001 Sb. je jedním z právních předpisů, jímž český stát napravuje některé křivdy způsobené nacistickým a komunistickým režimem v minulosti. Upravuje nároky na poskytnutí jednorázové peněžní částky dvou skupin oprávněných osob účastníků národního boje za osvobození, tj. občany České republiky, kteří splňují podmínky uvedené v § 1 odst. 1 bodě 1 c) až f), bodě 2 a odst. 2 zákona č. 255/1946 Sb. a bylo jim o tom vydáno podle § 8 citovaného zákona osvědčení, nebo kteří mají doklad, který toto osvědčení nahrazuje. Za účastníky národního boje za osvobození se považují podle odst. 3 téhož zákona též občané České republiky, kteří v době od 15. 3. 1939 do 8. 5. 1945 byli z rasových nebo náboženských důvodů soustředěni do vojenských pracovních táborů na území Československa v jeho hranicích z 29. 9. 1938 nebo se z týchž důvodů na tomto území ukrývali po dobu celkem nejméně tří měsíců a pokud za tuto dobu již neobdrželi jednorázovou peněžní částku podle zákona č. 217/1994 Sb. Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 9. 2003, č. j. 2 A 1164/2002 - 21, však nelze i u osob se statutem „československého politického vězně“ vyloučit vznik nároku na odškodnění podle zákona č. 261/2001 Sb., protože zákon – který pracuje s enumerativním výčtem oprávněných osob – skupinu uvedenou v § 1 odst. 3 výslovně odkazem na zákon č. 255/1946 Sb. nedefinuje.

U skupiny osob vymezených v ustanovení § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 nezáleží jak uvedeno na právním statusu československého politického vězně, ale na splnění skutkových okolností. V daném případě tedy městský soud zaujal správné stanovisko, když souhlasil s postupem stěžovatelky, která posuzovala žádost žalobkyně ve smyslu § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb. a z pohledu toho, zda naplňovala zákonné znaky „ukrývání se z rasových nebo náboženských důvodů“.

Stěžovatelka dále vytkla městskému soudu, že se nezabýval jejím posouzením pojmu „ukrývání se z rasových důvodů“. Stěžovatelka pojem „ukrývání se z rasových důvodů“ interpretovala tak, že nárok na poskytnutí jednorázové peněžité částky osobám oprávněným podle § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 podmínila naplněním dvou kumulativních znaků, ukrýváním se a rasovými důvody vedoucími k takovému ukrývání, přičemž z primárního nesplnění jednoho z nich dovozovala následnou neexistenci nároku na poskytnutí příspěvku. Odmítla posuzovat hrozbu odvěčného z rasových důvodů jako nadbytečnou s poukazem na to, že u žalobkyně nebylo prokázáno ukrývání. Pojem „ukrývání se“ stěžovatelka vyložila jako skutečnost, která „pojmově předpokládá utajování totožnosti či místa pobytu dotčené osoby, případně obojího“, s čímž lze souhlasit. Jde o jazykový výklad, který je jedním z možných výkladů právní normy při její aplikaci. Představuje však pouze prvotní přiblížení se k použité právní normě, je východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad *ration legis* atd.). Nelze tedy přisvědčit výkladu stěžovatelky, že primární neexistence podmínky „ukrývání se“ implikuje následnou nepotřebnost dalšího dokazování, neboť takový výklad je pouze mechanickou aplikací zákonného ustanovení abstrahující, resp. neuvědomující si smysl a účel právní normy (k tomu srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97, publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu č. 163/1997).

Dle názoru Nejvyššího správního soudu je nutno pojem „ukrývání se“ obsažený v § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb. vyložit z hlediska smyslu tohoto zákona, jímž bylo odškodnit osoby, kterým bezprostředně hrozila perzekuce. Jak už se ostatně ve svém rozsudku vyjádřil městský soud k interpretaci tohoto pojmu, je nutno přistoupit na podkladě skutkových zjištění, která zohlední mimořádnou situaci panující v době okupace na území protektorátu Čechy a Morava, a za zvážení všech okolností případu. Takovou mimořádnou situací hrozba perzekuce i u dětí, jejichž rodiče byli odvěčeni do koncentračního tábora (matka za odbojovou činnost, ale židovského původu) a její reálnost vyplývající z tehdejší oficiální nacistické ideologie, která stavěla na nadřazenosti německé rasy a usilovala o eliminaci ostatních, podle této ideologie podřadných ras, bezpochyby je.

Stěžovatelka vyloučila možnost, že by se žalobkyně mohla ukrývat pod svým pravým jménem v zařízeních fungujících pod kuratelou německých okupačních orgánů. Přitom pro tento závěr měla k dispozici pouze dopis O. n. v Ř. ze dne 20. 4. 1998 potvrzující pobyt J. S., provdané U., v plicním preventoriu O. od 16. 3. 1945 do 12. 8. 1945. Pod jakým jménem a kým byla umístěna v ostatních zařízeních, a to zejména v době bezprostředně po odvěčeni jejich rodičů, se stěžovatelka nepokusila v součinnosti s jinými správními orgány a příslušnými institucemi nijak objasnit. Je nutno si uvědomit, že žalobkyni byly v době zatčení rodičů jen čtyři roky, čemuž bezpochyby odpovídalo i její vnímání reality. To, že stěžovatelka připustila, že do sirotčince na H. a později do ústavu hluchoněmých na S. byla umístěna pod svým vlastním jménem s tím, že „znělo německy“, nemůže být vzhledem k jejímu nízkému věku v rozhodné době hodnoceno jako skutečnost, která tvrzení stěžovatelky postaví na jisto. Dále stěžovatelka nezjišťovala okolnosti a způsob umístění žalobkyně do sirotčince na H. a

ústavu hluchoněmých na S., a především kým tam byla umístěna, byť se z čestného prohlášení paní K. podává, že žalobkyně byla ukryta matčinými známými z odboje. Stěžovatelka si měla tyto informace upřesnit a vyžádat si jejich doplnění od jmenované. Z takto neúplně zjištěného skutkového stavu nelze vzít za jednoznačně prokázané, že v případě žalobkyně nešlo o ukrývání.

Rovněž tvrzení stěžovatelky, podle kterého by pobyt žalobkyně v těchto zařízeních nebylo možno považovat za ukrývání, i kdyby zde byla umístěna pod smyšleným jménem, neboť tu není žádná okolnost, z níž by bylo možno usuzovat, že by žalobkyni hrozila perzekuce z rasových nebo náboženských důvodů lze shodně s městským soudem označit za nedostatečné. Stěžovatelka se nijak nevypořádala s tvrzením žalobkyně, že je po matce i babičce židovského původu a že jí mohla při pobytu v těchto zařízeních hrozit rasová perzekuce. Vzhledem k tomu, že integrální součástí zákonného znaku „ukrývání se z rasových důvodů“, podmiňujícího posuzovaný nárok, jsou právě rasové důvody vedoucí k ukrývání, nebylo na místě vyloučit zkoumání rasového původu žalobkyně, jak učinila stěžovatelka. S ohledem na časový odstup, který rozhodování v předmětné věci dělí od faktických událostí, jsou nároky kladené na podrobné dokazování skutečností zakládajících nárok dle zákona č. 261/2001 Sb. nepochybně vyšší. Nelze *a priori* odmítnout provedení konkrétního důkazu s tím, že kdyby existovala skutečnost, která jimi má být prokázána, „byla už by stěžovatelce dávno předložena“ předsedkyní organizace H. Ch., která v řízení před soudem vystupovala jako obecný zmocněnec žalobkyně. Rovněž tvrzení stěžovatelky, ve kterém předjímá skutečnost, že po případném provedení určitého důkazu (zde dotaz na Federaci židovských obcí ohledně skutečnosti, zda žalobkyni hrozila deportace do koncentračního tábora z rasových důvodů) „si lze obtížně představit, že by v dalším řízení o nároku žalobkyně mohla rozhodnout kladně“, se jeví jako nepřijatelné. Z protokolu o jednání ze dne 6. 10. 2004 (viz č. l. 29) vyplynulo, že se obecná zmocněnkyně žalobkyně při jednání vyjadřovala zejména k charakteru osvědčení vydaného podle zákona č. 255/1946 Sb., což se s ohledem na zákonné podmínky nároku na poskytnutí jednorázové peněžní částky podle § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001Sb. jeví jako nadbytečné; otázka, zda žalobkyni hrozil transport do koncentračního tábora z rasových důvodů, nebyla předmětem dokazování v řízení před soudem. Jak již bylo naznačeno výše, i z hlediska účelu, který byl přijetím zákona č. 261/2001 Sb. sledován, tedy odškodnění následků nacistické perzekuce určité skupiny osob, vymezené i skutkovými okolnostmi, které nebyly odškodněny předchozími zákony, se námitka stěžovatelky v tomto duchu nejeví jako přiléhavá.

Nejvyšší správní soud tak shodně s městským soudem uzavírá, že stěžovatelka nezjistila přesně a úplně skutečný stav věci, a proto nebylo na místě žádost žalobkyně zamítnout. K tomu Nejvyšší správní soud v souladu s ustálenou judikaturou uvádí, že cílem spravedlivého procesu je zajištění právně účinné soudní ochrany; jeho neodmyslitelnou součástí je právo na spravedlivé a vyčerpávající projednání věci. V tomto směru je na místě respektovat zásadní principy spravedlivého procesu, mezi kterými jsou zahrnuty i zákaz deformace provedeního důkazu, otázka důkazů opomenutých a zcela zásadní důraz na soulad skutkových zjištění a vyvozených právních závěrů (k tomu srov. např. nálezu Ústavního soudu ze dne 21. 10. 1999, sp. zn. III. ÚS 258/99, č. 148). Městský soud tak dostal zásadám spravedlivého procesu, když zrušil rozhodnutí stěžovatelky pro neúplnost skutkových zjištění v provedeném dokazování a stěžovatelce uložil dokazování doplnit o zjištění, zda je žalobkyně po matce židovského původu a zda jí proto hrozila deportace do koncentračního tábora. Pro objasnění této skutkové okolnosti stěžovatelce uložil, aby učinila dotaz na Federaci židovských obcí, neboť tato organizace může ze svých dostupných materiálů

poskytnout nejvíce poznatků o deportaci židovských dětí z území protektorátu Čechy a Morava do koncentračních táborů během druhé světové války.

Nejvyšší správní soud neshledal pochybení namítaná stěžovatelkou. Je však toho názoru, že pro dostatečné zjištění skutkového stavu relevantního pro posouzení nároku žalobkyně na poskytnutí jednorázové peněžité částky podle zákona č. 261/2001 Sb. stěžovatelka kromě doplnění dokazování v duchu naznačeném městským soudem též všemi dostupnými prostředky objasní, jakým způsobem a především kým byla žalobkyně umístěna do sirotčince na H. a ústavu hluchoněmých na S. K tomu využije zejména archivních či jiných relevantních pramenů jmenovaných zařízení či jejich právních nástupců. Stěžovatelka též využije dostupných pramenů tehdejších orgánů péče o dítě činných v místě bydliště žalobkyně (P. B. viz žádost o odškodnění, kopie správního spisu) v době zatčení rodičů a jejího umístění do ústavů a jejich právních nástupců. Stěžovatelka si dále vyžádá stanovisko Červeného kříže k tomu, zda žalobkyně figurovala mezi ukrývanými dětmi v době okupace.

Po posouzení správnosti právního názoru vyjádřeného městským soudem v napadeném rozsudku musel Nejvyšší správní soud řešit otázku procesního postupu za situace, kdy rozhodnutí správního orgánu bylo správně zrušeno, ovšem důvody, pro které tak městský soud učinil, nejsou vyčerpávající. Nejvyšší správní soud vychází z názoru, že předmětem posouzení v řízení o kasační stížnosti je především opodstatněnost výroku rozhodnutí krajského soudu. Důvodem ke zrušení rozsudku by pak byla skutečnost, kdy by žádný z důvodů, pro které soud rozhodnutí správního orgánu zrušil, nebyl důvodem zákonným, popř. jiná skutečnost, pro kterou by rozsudek neobstál, což však není tento případ.

Vázanost právním názorem soudní řád správní spojuje se zrušením či vyslovením nicotnosti rozhodnutí, ať správního (§ 78 odst. 5), či soudního (§ 110 odst. 3). Právní úprava je logická, neboť jen tam, kde orgán, jehož rozhodnutí bylo zrušeno, pokračuje v řízení, se vázanost právním názorem může plně uplatnit. Na to navazují i další ustanovení vyvozující důsledky z nerespektování právního názoru (§ 104 odst. 3 písm. a/ s. ř. s.). V daném případě městský soud rozhodnutí stěžovatelky zrušil z důvodu nedostatečně zjištěného skutkového stavu a zavázal jí k doplnění dokazování způsobem výše rozvedeným, přičemž doplnění dokazování stanovené městským soudem považoval Nejvyšší správní soud za ne zcela úplné. Soudní řád správní obecně stanoví závaznost výroku rozsudku pro účastníky, osoby na řízení zúčastněné a orgány veřejné moci v § 54 odst. 6. Tato závaznost se vztahuje jen k výroku, neboť jen ten je vykonatelný a jen ten se přímo projeví v právech a povinnostech účastníků řízení, případně zasáhne osoby další. I když tedy nelze přímo hovořit o závaznosti právního názoru Nejvyššího správního soudu vysloveného v rozsudku zamítajícím kasační stížnost, spočívá jeho váha v zákonné pozici vyplývající z § 12 odst. 1 s. ř. s., podle něhož je Nejvyšší správní soud vrcholným soudním orgánem ve věcech správního soudnictví, zajišťujícím jednotu a zákonnost rozhodování. Z toho Nejvyšší správní soud dovozuje nezbytnost respektovat právní názor Nejvyššího správního soudu i tam, kde není zákonem přímo stanovená vázanost, pokud je daný právní názor v pokračujícím řízení rozhodný.

S ohledem na výše uvedené Nejvyšší správní soud postup městského soudu souladný se zákonem a kasační stížnost stěžovatelky zamítl (§ 110 odst. 1 věta druhá s. ř. s.).

O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatelka neměla ve věci úspěch, proto jí právo na náhradu nákladů nenáleží. To by náleželo žalobkyni. Žalobkyně však žádné náklady

neuplatňovala a Nejvyšší správní soud ani žádné náklady ze spisu nezjistil, rozhodl tak, že se účastníkům náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti nepřiznává.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 21. března 2007

JUDr. Bohuslav Hnízdl
předseda senátu